

Дејана Николић

СВАКА КЊИГА ЈЕ *ARS POETICA*

Када је то почело? То је било одувек. У четвртој години први стих, у шестој прва песма. Одувек је била атмосфера, лирика разливена у ваздуху. Детињство је почело руским романсама и старим призренским песмама. У породици су сви певали и говорили стихове, а ја бих урањала у глас и песму којом се обраћају свету.

У четрнаестој сам почела озбиљније да пишем, нешто се дозивало и слагало у целину. Ту прву, гимназијску књигу нисам објавила, свесна да заправо муцам и опонашам.

А онда сам, пред сам крај гимназије, сањала нешто изузетно важно, најважније, а ујутро записала сан, помно као да записујем тезе. Шта сам сањала? Сањала сам језгро и саму суштину будућег рукописа. То су најзад били уводни тактови за *Вечеру*. Објавила сам је као апсолвент на Филолошком факултету у Београду (*Вечера*, Нолит, 1989).

Занимљиво ми је што се прва књига Ане Ахматове зове *Вече* (1912). Прва књига Марине Цветајеве се зове *Вечерњи албум* (1910).

Већ одавно знам да је мој тадашњи лирски јунак Петар, неко са ким делим *вечеру*, епифанија песника Момчила Настасијевића.

Иван В. Лалић је волео ту књигу. Између осталог, рекао је да ме тек чека друга књига и велика опасност са њом! Зато што друга књига мора да буде друкчија од прве, а да ипак чува ауторов глас.

Вероватно се зато и зове *друга* књига.

Десет година касније објавих фамозну *другу књижу*, моју вољену – *Тристину* (*Tristia*, Народна књига, 1999), успевши да разбијем калуп и излетим из чауре прве књиге.

Од *Ејолоија* до *Ложнице*, куда водим Пентесилеју? Кроз призренске сокаке, сусрете и окршаје с Ахилејем, и разне друге доживљаје (а све

време тече искуство са песничким умећем, као врпца кроз књигу), водим је кроз једну фазу у животу, до коначног прерастања. Али када сада опет читам *Tristia*, видим да је ту опет све што је одувек било. Језгро које се не мења.

Што рече Радивоје Микић, уредник *Вечере*: „тежња да и најситнија појединост има митски статус у обликовању људске судбине”.

Надахнуће донесе игру, па реалије из свакодневног живота пребацујем као пинг-понг лоптице преко мрежице у метафизичко; или супротно, из оностраног овамо у земаљски живот.

То је остало; и идеја да морам да се мењам и не понављам образац. Никада у манир! Али да то буде препознатљив глас који чува континуитет.

И сад већ крајње лично, да су то *књиге* поезије, а не збирке песама (раскупусане свеске). У таквим књигама циклуси су новеле које се слажу у већу причу под заједничким насловом, именом и темом књиге.

Моја идеја је да прича лежи у основи сваке песме, па и песничке књиге. Књига је јасно уобличен, компонован и довршен исказ; а наслов је општи појам, ејдетеска слика, сама суштина исказа: казује о чему говори књига.

Зашто *Порцулан* (Ауторско издање, 2007)? Зато што се пече на највишим температурама; и зато што кад се слика на порцулану, стварима се одузме тежина, а остави суштина. И не „порцелан” него „порцулан” зато што је потребна та мала суза у наслову.

Последњи циклус *Кћи* доноси велика платна, песме са насловом. На крају књиге песмом „Приштина” демонстративно разбијам сав тај *Порцулан* у парампарчад, као што се Јан Палах спалио на тргу кад су совјетске трупе ушле у Праг.

Кад размислим, увек имам уводну песму – и изводну, завршну песму; водим причу од увода, преко разраде и закључка, и ништа без преокрета. Ништа без поенте у књизи.

Календар (Повеља, 2019), најлежернија је, можда и најамбициознија моја књига. *Календар*, готово као дневнички записи, поново обележава један период у животу (2008–2018).

Овде се најзад догађа велико ослобађање од циклуса! Али песме се не нижу насумично, нити хронолошким редом; него крајње промишљено водим причу; а то би био мозаични рад.

После перипетија и кулминације, то јест, завршене драматуршке кривуље, циклус *Апокриф* доноси асиметрију, и као антиклимакс донекле развејава атмосферу књиге, осветљавајући је уназад. То би био нов модел књиге.

А израз се приближава епиграмима или фолклору, његовој сажетости.

И кроз ту сложену слику света, као и кроз сваки мој рукопис, протеже се опет један мотив и израста у тему светог заната, писања стихова.

ВЕТАР (1983–1988)

У стиду као у вечности; стоје у својим сенкама,
косовски ликови прашњавих стопала:
камилица, цимет, морски ваздух, зној.
Послао ти Петар у картонској кутији!
Развију душу из памука.
Прсти, гледај, пршљенови!

Ускршње омче од гласних жица, од дугих власи.
У чарапама вуненим веремо се и вешамо.
Мукли смо рингишпил у вешерници:
поплавели несуштаствени висећи врт.

Виолинским кључем отворена врата:
вечерњи звон.
У звону разапет Бог: преврће се, котрља,
зове на вечеру.
Вечерамо млади лук, кисело млеко.
Златне пломбе кваре нам се.

Господе! Не мучи себе тако страшно,
мени је добро: шалили се мало,
не знам, рекли, за шалу.
Лабуде! Устрељени мој! шта урадих!
Шаљивције шта урадише са мнош!
Биј Боже! задихани! земљаче!
У мукле груди, у гњила звона:
ветар! ветар! високе стазе!
Јаросна свирка Господња.

До земље ти се клањам Петре.
Под ногама обистини се прашина:
у рибњак се претвори и смири.

Сандале већ тону у воду;
и гле, прелама се твоје стопало од седефа:
премрежено дно, играју крстови.

И јер показа се иловача прозачном у слојевима,
раширим руке; и сенка, на радост већу,

пипа по дну, и зглоб, и белу кожу твоју.
А попрсках те студеном да се нашалим;
а на лицу прах и блатне капи.

Идеш кроз степу, у степи рингишил.
У промаји погубиш младеже. Подврискујеш.
Круже модрице на коленима.
Идеш за плавим чајником у степу.
На рингишпилу твоја душа.

Који познаше – у баштоване, погрбљене звонаре
одлажаху претворени.
Који волео те – оста да лежи,
лепи коњ просуте утробе.

А земља прими претешки ти лик:
над ораницом надносиш се, над огледалом
од камена, загледана у глину и глечере.

А почне да пуца огледало, да се мрежи;
и огледалску на раменима понесеш мрежу,
и биће панцир и пижама болеснице.

За тобом Петар
и твоја мати.

TRISTIA (1991–1996)

Купа се у септембарском мору,
цинком окованој кади, малтеру,
зеленим порцуланским сервизима
што се разбијају: кршу,
прохладном каменолому,
улази у хале, купатила, једрењаке
где, осмехнута у огледалу,
помаже старија сестра за кормилом,
уврће шрафове, меко облаже штаке.

Купа се у последњој светлости залазеће баште
кад увиру у бакар хризантеме и теме
за љубавнике у гвозденим собама.

Њене хаљине прелећу поље першуна,
упаљене петролејке, јесење трске.
Прелећу хаљине, дивље гуске.
На дну каде лежи, прска, снежи
Офелија, мокри пешкири
на поду од шарених каменчића,
њена тешка влажна крила.

Јунакиња морала би бар једном
да опере под у књизи,
али као да то чини у Опери,
и трипут седмично шушти
усахла фонтана на сцени,
признања у празном, трепери лишће
над мокрим алејама у парку.
Пљушти Богородичин плашт.
Тону купатила и баште.

Старамајке кремом мажу беле руке
ко да навлаче дугачке рукавице
управо извађене из свежих магнолија,
овалног огледала, фантазије: кошнице.
Праше нитратима, машу,
махнито обрћу педале,
проспу пољупце ко лутке у излогу,
у слепом поверењу пружених руку
унукама.

Кад упаљене лампе прекрију марамом
у Татјанином врту, и слуге унесу
томове лирике, корпе с грожђем, рампа
премешта купатило у сетну баштенску ноћ,
у решетке од кованог гвожђа.
Дишу кајсије у глицерину
с утиснутим еснафским печатом.
У полупрозрачним сапунима
ко тегле за слатко.
Све што замотава се у тамноплаве хартије
и преноси у канон.

На тепиху од малених шуштавих гуштера,
листовима зелене салате,

запрепашћене статуе, сироте госпође
с отвореним пудријерама, маслачком
негују лица, услов за сталеж,
прекрасна, мало искошена уста,
на гипсаним оковратницима
црног рака као брош.

Гледа те испод вела,
кроз прозоре од ратлука.
С чела осипа се ловор
у шерпе и говор.
Грејалице посуте рубинима у мраку,
електрични ружичњак.
Пластични утикачи, луковице
у набујалом зиду.
Испране чипке, колекција
препарираних ластавица.
И на изрибаном ћилиму
барска чапља плаче
на дуге чибуке.

И возачи у рукавицама белих официра
превозе терете под импрегнираним платном.
И фар васкрне окречена воћна стабла
и тихи Дон с локвањима.
И хистерична кнегињица у негативу
добаци ти стихове ко рукавицу
пред ноге.

Израњају жабе из огледала,
печате рукопис сребрним жиговима.
На маленом розе столњаку
вода у чаши ружин је сок.

Жена у дугачкој хаљини пење се на бину,
клања се и брише прашину.
Црвени нокти листају на шакама,
трагичним грмовима ружиних пупољака.
Она пева као да се крсти на рубу фонтане,
кристалног дрвцета у болничком дворишту.
Тело је искљувани хлеб,
порубљују га галебови, односе.

Везице мирођије миришу на море
док испирам зелене косе.
Да бих могла да се потписујем
изабрала сам да пишем поезију.

Најзад, нађе је у задњем дворишту
код нацепаних дрва, међу бисагама,
како нагиње се над рукопис,
па лаганим кораком
ко сијалице и тешке свећњаке гаси брокатне засторе.
Љуспе лептирице црног белог лука низ двориште.
Метла од хељде, ловора успламти у руци.
Го мач.

У доколици. Розе абажуру.
Зајавивши столицу.
Журна Еоја у двоколицама.
У огледала! Ружичасте воћњаке.
И на њима суснежица се хвата,
розе шећерна вата.

ЉУБИМАЦ (1997–2006)

1.

Тебе је изабрао Аполон
да ти пишем песме.
Маршираш у одреду.
Волети те не смем.
Сребри се оклоп,
засењује очи.
Ја те сенчим,
чиним те вечним.

2.

Танки мачу,
увијам се као глиста на твој врху.
Млад месече у болне вечери.

Прохладна башта су моја прса,
плавичасти купус, свилени мантил.
Угинуле животиње сахрањене су у њему.
Црни се јама од кармина.
Слепи миш, уплахирана уста облећу
високу рекламу, твоју одсутност
што обасјава ноћ.

3.

Заљубљене мисли, затегнути конопи
плету се за тобом.
Али ко види мене? На толикој висини,
примакнуту твом балкону?
Мозак, сребрн шаран удара у корпи,
хрли ко Ајфелов торањ у ноћи
обасјан рефлекторима.
Ка толико интимном месту
да се сви склањају.
Нико, црни трико
хвата сајле гвозденом куком.

4.

Како је љубак тај херпес на усни,
тај кружић са укусом лимфе.
Како је жедна нимфа.
Од чега да саставља песме?
После како усних!
Како се седам година кувамо дубоко
у жеженој легури.

5.

Моја се крошња с твојом разговара у сјајном видику.
Господ дрвеће саставља.
Сунце склапа црне кишобране,
торњеве високих кула. Чиле чула.
Корење сише земљу бледи жиличастим ушима.
Трепте крошње, полупрозрачне душе.

6.

Белиш се јер сам те обложила
дебелим слојем газе.
А ћумур тиња на прсима.
Ту, где сам те положила.
Разара ткиво.
Баш као цвеће у гробљанској вази.
Још је живо.

7.

Збориће ми усне, суво лишће
пресовано страшћу.
Пропашћу у сјајни рудник.
Спуштаћу се ко Аладин по лампу.
Ах та уста која знају.
Како ће се радовати када ово прочитају.
Владика ме чека у ноћи скупљој века.
Бојим се да ми нема лека.

8.

Сан је падобран који те спушта у дубоку долину.
Надлеће је авијатичар леп ко анђео.
Еол те воли. Инструктор стила.
Атлета. Плаветнило.
Виноград што се коврца на падини.
Стихови су вектори, једначење по сили.
Порасте песмо као кипарис.

9.

Сиђи ми драги са чардака
у опојни сан од мака.
Чека те ноћ, галија с робљем
на таласима црног лака.
Парица прорезује уста у мраку.
Обасјава златне иконостасе.

Сиђи, стасала сам.
Бријем ноге, режем трње с ружа.
Знам за све милине.
Руменим се каном, лијем бакар.
Ово је ноћ над кандилима.
Прислужују виле.
Показаћу ти знаке и белеге.
Можемо да легнемо.
Догорева прозор на кули,
и звезда увија шибље у траур.
И падају падају падају немоћна крила.
И срце се радује радује радује.

10.

Сијај ми, сијај, опсесијо.
Хватај Месец у тепсију.
Утоли се, слепа сило.
Бог ти дао перо и хартију.
Љубавне ноћи. Моја моћ.
Моћна као Ловћен.
Да ли желиш толику со?
Толику самоћу?

11.

Кад си нештедимице толика му блага дао,
без мере и суда, после свега,
озари стихове што пишем, застрев лице,
за њега, овај жути ћилибар ћирилице.
А никога заправо нема под велом.
Ти си Једини на свету целом.